

mgr Olga Nowicka

Wydział Filologiczny UJ

Autoreferat rozprawy doktorskiej pt.

***In the Footsteps of Śaṅkara: Topographies in Local Hagiographies and Advaita Vedānta
Monastic Tradition in Kerala***

***Śladami Śankary: topografie w lokalnych hagiografiach a tradycja monastyczna advaita
wedanty w Kerali***

Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Marzenny Czerniak-Drożdżowicz

Przedmiotem niniejszej rozprawy doktorskiej jest nierozpoznana dotąd, regionalna tradycja hagiograficzna związana z postacią Śankary (Śaṅkara, ca. 788-820) – indyjskiego filozofa, uważanego za inicjatora tradycji monastycznej w łonie systemu advaita wedanty (*advaita vedānta*) – która jest poświadczona serią mało znanych tekstów źródłowych w sanskrycie i malajalam pochodzących z Kerali (Indie Południowe). Głównym celem dysertacji było zbadanie procesu fabularyzacji przestrzeni, kreowania topografii sakralnej poprzez narrację hagiograficzną, oraz kulturowych i literackich sposobów waloryzowania geoprzestrzeni. W realizacji tego zadania efektywną perspektywą badawczą okazała się nowo definiowana w humanistyce kategoria mapy oraz praktyka literackiego mapowania. Zastosowanie takich metod jak historyczna kontekstualizacja oraz kartografia literacka, podczas analizy tekstów należących do keralskiej tradycji hagiograficznej advaita wedanty, pozwoliło mi zaobserwować proces „wytwarzania miejsc” (ang. *making places*), w definicji Barbary Piatti i Lorenza Hurni¹, na przykładzie studium przypadku tj. instytucji monastycznych paradygmatu Śankary w Kerali. Poprzez geograficzną kontekstualizację w historycznej perspektywie, zamierzałam rzucić światło na naturę wzajemnych powiązań między lokalną tradycją hagiograficzną a monastycyzmem advaita wedanty w Kerali, mając nadzieję, iż przyczyni się to do lepszego zrozumienia sieci społecznych, ekonomicznych, rytualistycznych i politycznych zależności, w które uwikłane były omawiane instytucje przez wieki. Prezentowane zagadnienie nie było dotychczas przedmiotem pogłębionych, systematycznych

---

¹ B. Piatti, L. Hurni, *Editorial. Cartographies of Fictional Worlds*, „The Cartographic Journal”, vol. 48 (nr 4), 2011, s. 222.

badan akademickich. Praca stanowi wstep do dalszych badan nad sama tradycja monastyczna reguly Śankary w Kerali, ktora okazuje sie byc w XXI wieku zjawiskiem zagrozonym z powodu braku powolan. Ze wzgledu na zlozony charakter podjetygo tematu, przeprowadzone badania mialy charakter interdyscyplinary – laczyly elementy, ktore sa wynikiem refleksji z obszaru kilku dyscyplin naukowych takich jak literaturoznawstwo, religioznawstwo, kulturoznawstwo, antropologia kulturowa i geografia kulturowa. Ponadto wstepna proba rekonstrukcji mikrohistorii wernakularnej tradycji monastycznej, ktorej podjalam sie w pracy, moze przyczynic sie rowniez do poszerzenia wiedzy na temat historii Kerali, gdyz jak sie okazuje, ow obszar badan posiada wciaz wiele niewypelnionych luk.

Jak juz wspomnialam, omawiana lokalna tradycja literacka jest reprezentowana przez co najmniej siedem tekstow skomponowanych w sanskrycie i malajalam. Sa to teksty, ktore wczesniej nie zostaly systematycznie opracowane, czesc z nich pozostaje zachowana jedynie w formie rękopisow. Unikatowosc tej lokalnej praktyki literackiej objawia sie przede wszystkim w uderzajacym kontraście w stosunku do powszechnie znanej, kanonicznej, panindyjskiej tradycji hagiograficznej związanej z zyciem Śankary, wedlug ktorej, podczas „podboju czterech stron swiata” (skr. *digvijaya*) filozof mial dotrzec do czterech krańców Półwyspu Indyjskiego, gdzie zalozył cztery ośrodki monastyczne majace na celu propagowanie doktryny adwaita wedanty. Owymi ośrodkami mialy byc Gowardhana (Govardhana) (na wschodzie), Śarada (Śārada) (na południu), Dwaraka (Dvāraka) (na zachodzie) oraz Dźjotirmatha Pitha (Jyotirmāṭha Pīṭha) (na północy). Natomiast wedlug wernakularnego wariantu zywota filozofa, mial on zalożyc cztery klasztory w tylko jednym keralskim miescie – w Triśśurze (Trīśśūr), polożonym w środkowej Kerali. Byly to nastepujace instytucje monastyczne: Klasztor Północny (mal. Vaṭakke Maṭham), Klasztor Środkowy (mal. Naṭuvil Maṭham), Klasztor Pomiędzy (mal. Iṭayil Maṭham) oraz Klasztor Południowy (mal. Tekkē Maṭham). Krótco po tym, zywot swój Śankara mial zakonczyc w pobliskiej śiwaickiej świątyni Wadakkunnathy (Vaṭakkunnāthan). Na pierwszych przełożonych keralskich ośrodkow monastycznych filozof mial wyznaczyc swoich czterech uczniow o imionach Sureśwara (Sureśvara), Padmapada (Padmapāda), Hastamalaka (Hastāmalaka), Totaka (Toṭaka), ktorzy nastepnie mieli przekazac zwierzchnictwo nad owymi instytucjami spolecznosci braminow nambudiri (*nampūtiri*).

Rozprawa zostala podzielona na cztery rozdzialy i zwiera dwa aneksy, z ktorych pierwszy zawiera transkrypcje naukową skomponowanego w malajalam utworu *Śaṅkarācāryacaritam*. Tekst ten pochodzi ze spisanego na liściach palmowych manuskryptu nr

B-0059 (184), który jest obecnie przechowywany w bibliotece Wadakke Matham Brahmaswam Vedic Research Center w Triśśur. Drugi aneks natomiast zawiera zapis wywiadu z przełożonym Naduwil Matham, który został przeprowadzony w 2016 roku w Tiruwanantapuram.

Pierwszy rozdział dysertacji rozpoczynam od prezentacji tekstów źródłowych wykorzystanych w pracy. W wyniku przeprowadzonych badań terenowych, rozpoznałam siedem utworów należących do keralskiej tradycji hagiograficznej adwaita wedanty. Są to: skomponowana w sanskrycie przez Gowindanathę (Govindanātha) ok. XVII wieku *Śaṅkarācāryacarita*; napisana w sanskrycie przez Balagopalajatindrę (Bālagopālayatīndra) *Śaṅkarācāryacaritam* znana również pod tytułem *Bhagavatpādamahimānuvarṇana* (brak datowania); sanskrycka *Kūṣmāṇḍaśaṅkaravijaya*, znana również jako *Śaṅkaravijayasamgraha*, autorstwa Puruszottamy Bharatiego (Puruṣottama Bhārati) (brak datowania); skomponowana w sanskrycie *Padmapādācāryacarita* (brak datowania); utwór *Divākaracarita*, który rzekomo figurował w dwóch wariantach językowych – w sanskrycie i malajalam (brak datowania); tekst *Śaṅkarācāryacaritam* skomponowany w malajalam w roku 1885; oraz napisana w malajalam przez Alattura Anudźana Nambudirippada (Ālattūr Anujan Nampūtirippātu) najprawdopodobniej na początku XX wieku *Śaṅkarabrahmānandavilāsam*. Cztery pierwsze utwory to hagiografie Śankary, podczas gdy pozostałe trzy opisują kolejno losy Padmapady – ucznia Śankary, Diwakary (Divākara) znanego również jako Wilwamangalattu Swamijar (Vilvamaṅgalattu Svāmiyār), który jest uważany za pierwszego przełożonego Naduwil Matham po Sureśwarze, oraz Śankarabrahmanandy (Śaṅkarabrahmānanda) – przełożonego Tekke Matham, który żył w XIX wieku.

W dalszych sekcjach rozdziału pierwszego omawiam metodologię zastosowaną w pracy tj. metodę filologiczną, kontekstualizację oraz podejście metodologiczne oparte na literackiej kartografii. Jednym z celów kartografii literackiej jest bowiem wykazanie, iż to właśnie wymiar przestrzenny wpisany w tekst literacki może być kluczowy podczas jego interpretacji. Jak Piatti i Hurni zauważyli, kartografia literacka dostarcza narzędzi umożliwiających przekład przestrzennych elementów tekstów fikcyjnych na język symboli kartograficznych, co umożliwia nowe sposoby analizowania geografii literackiej². W ujęciu tym, narzędziem pomagającym w interpretacji tekstu może być mapa. Podczas lektury, odbiorca bowiem tworzy własną mapę terytorium opowieści³. Jednym z punktów wyjściowych kartografii literackiej jest

---

² B. Piatti, L. Hurni 2011, s. 218.

³ E. Rybicka, *Geopoetyka. Przestrzeń i miejsce we współczesnych teoriach i praktykach literackich*, Kraków 2014, s. 153.

spostrzeżenie, iż większość dzieł literackich odwołuje się do świata fizycznego przy użyciu najróżniejszych sposobów, jak chociażby użycie identyfikowalnych toponimów czy opisów istniejących miejsc⁴. Metaforę mapy można postrzegać wielopoziomowo – nawet akt pisania i tworzenia opisów geoprzestrzeni w literaturze może być uważany za formę mapowania i aktywności kartograficznej, jak postuluje Robert Tally⁵. Pisarz, tak jak kartograf, tworzy mapę narracyjną ustalając pewną skalę, wyznaczając granice danego obszaru, dokonując określonej selekcji, eksponując niektóre punkty topograficzne. Mapy narracyjne natomiast kształtują mapy mentalne czytelników, wpływając na ich wyobrażenia o danych terytoriach⁶. W efekcie, jak stwierdza Elżbieta Rybicka, za sprawą literatury, neutralne miejsca stają się rozpoznawalnymi punktami topograficznymi⁷. Ponadto, jak twierdzą Piatti i Hurni, zastosowanie metody kartografii literackiej umożliwia również zrozumienie procesu kulturowego „wytwarzania miejsc”, czyli nadawania wykreowanym miejscom znaczeń, funkcji i symbolicznych wartości⁸. Przypadkiem nakreślenia map narracyjnych wydają się być właśnie badane teksty należące do lokalnej tradycji hagiograficznej w Kerali.

W rozdziale drugim, w celu zarysowania społeczno-historycznego kontekstu, z którego wyłoniła się omawiana wernakularna praktyka hagiograficzna, podejmuję się próby naszkicowania wstępnej rekonstrukcji mikro-historii monastycyzmu tradycji adwaita wedanty w społeczności braminów nambudiri. Materiały źródłowe wykorzystane do napisania tego rozdziału zgromadziłam podczas badań terenowych przeprowadzonych w Kerali w latach 2014-2019. Rozdział ten rozpoczynam opisem poszczególnych keralskich ośrodków monastycznych tradycji adwaita wedanty oraz instytucji z nimi afiliowanych. Do dzisiaj zachowały się w Triśśurze trzy klasztory – Wadakke Matham, Naduwil Matham i Tekke Matham. Wadakke Matham od co najmniej dwóch stuleci funkcjonuje jako wedapathaśala (skr. *vedapāthaśālā*), szkoła w której naucza się Wed, która jest prowadzona przez braminów nambudiri. Naduwil i Tekke Matham pozostają aktywnymi, adwaitycznymi ośrodkami monastycznymi. Czwarty klasztor – Idajil Matham – został przeniesiony do miejscowości Parijapuram (Pariyāpuram), w dystrykcie Malappuram (Malappuram), gdzie znany jest pod nazwą Triikkaikkattu Matham (Trkkaikkāṭṭu Matham). Tradycja monastyczna adwaita wedanty w Kerali zorganizowana była wokół grupy czterech ośrodków monastycznych

---

⁴ B. Piatti, L. Hurni 2011, s. 219.

⁵ R.T. Tally, *Spatiality*, London, New York 2013, s. 45.

⁶ E. Rybicka 2014, s. 152, 157.

⁷ *Ibidem*, s. 157.

⁸ B. Piatti, L. Hurni 2011, s. 222.

założonych w Triśśurze. Z biegiem czasu, cztery główne klasztory zdawały się wykształcić pan-keralską sieć zależnych filii. Dokumentacja historyczna wskazuje na to, iż owe instytucje były zaangażowane w struktury władzy i miały złożone powiązania polityczne, ekonomiczne i rytualistyczne ze znaczącymi świątyniami takimi jak wisznuicka świątynia Padmanabhy (Padmanābhasvāmī) w Tiruwanantapuram i śiwaicka świątynia Wadakkunnathy w Triśśurze. Cechą wyróżniającą lokalną regułę monastyczną jest jej hermetyczny charakter. Zgodnie z zapisem, który można znaleźć w tekście *Samnyāsakalpam* – tj. normatywnego traktatu tej tradycji ascetycznej – wyłącznie nambudiri z trzech osad (*grāma*) mogli zostać inicjowani do życia w ascezie w omawianych instytucjach. Były to wioski Śukapuram (Śukapuram), Peruwanam (Peruvanam) oraz Iriññalakkuda (Iriññālakkuṭa), położone w środkowej Kerali, w pobliżu miasta Triśśur. Bramini pochodzący z powyższych osad kontynuują wedyjską tradycję ofiarniczą i posiadają dziedziczne prawo do odprawiania rytuałów publicznych typu *śrauta*, co oznacza, że sytuowali się oni na najwyższym szczeblu w hierarchii społecznej i stanowili arystokrację w społeczności nambudirich. Dokumenty brytyjskiej administracji dowodzą, że do połowy XIX wieku, w Kerali istniała już rozwinięta sieć powiązanych instytucji monastycznych, które – co istotne – powszechnie były kojarzone z postacią filozofa Śankary.

Jednakże, analiza źródeł historycznych zdaje się wskazywać, iż monastycyzm tradycji adwaita wedanty w Kerali ma swe źródła najprawdopodobniej nie w postaci słynnego filozofa Śankary, ale w lokalnej instytucji przyświątynnego samnjasina (skr. *samnyāsin* „asceta”) określanego w średniowiecznych inskrypcjach terminem *bhaṭāra-tiruvaṭi* / *paḷāra-tiruvaṭi*. Osoba na tym stanowisku najprawdopodobniej była odpowiedzialna do pewnego stopnia za zarządzanie świątynią, oraz posiadała przywilej do pewnego rodzaju posługi rytualnej zwanej puszpañdżali (*puṣpāñjali*), tj. ofiarowanie bogu kwiatów przy recytacji mantr. Zachowane inskrypcje dowodzą, iż bramini piastujący urząd przyświątynnych samnjasinów posiadali wysoki status społeczny. Instytucja *bhaṭāra-tiruvaṭi* / *paḷāra-tiruvaṭi* w Kerali jest udokumentowana w inskrypcjach oraz świątynnych kronikach (mal. *granthavari*) z okresu od ok. XI do ok. XVI wieku.

Wydaje się, iż z biegiem czasu instytucja przyświątynnego samnjasina zaczęła ewoluować i przeszła proces transformacji. Możliwe iż mathamy, które niegdyś były siedzibami *bhaṭāra-tiruvaṭi* / *paḷāra-tiruvaṭi* sprawujących posługę rytualną w poszczególnych świątyniach, zaczęły się przekształcać w bardziej samodzielne instytucje monastyczne. Aczkolwiek dokładny czas i okoliczności przemodelowania omawianej instytucji społeczno-religijnej, oraz przyjęcia afiliacji z adwaita wedantą Śankary, pozostają niepewne. Przypuszczalnie jednym z

czynników, który mógł przyczynić się do owego przekształcenia była XVIII-wieczna pan-keralska tendencja przejmowania kontroli nad świątyniami przez lokalnych władców. Możliwe, iż w wyniku zachodzących przemian w regionie, przyświątynni samnjasini potrzebowali nowej historycznej tożsamości, która legitymizowałaby tę społeczną instytucję. Zaistniałe okoliczności mogły wpłynąć na przyjęcie afiliacji z doktryną adwaita wedanty, a co za tym idzie, na zapoczątkowanie wernakularnej praktyki hagiograficznej w Kerali, która przywoływała postać Śankary, który od XVII wieku był już uznawany za założyciela prominentnego ośrodka monastycznego w Śringeri (Śṛṅgerī), i łączyła ją z klasztorami w Triśśurze. Wydaje się to świadczyć o tym, że keralska tradycja hagiograficzna musiała zostać zapoczątkowana nie wcześniej niż w XVII wieku, gdyż pierwsza znana inskrypcja wiążąca filozofa z założeniem jakiegokolwiek centrum monastycznego jest datowana na 1652 rok i pochodzi ze Śringeri.

W rozdziale trzecim omawiam szczegółowo hagiografie należące do badanej tradycji literackiej. W tej części pracy podejmuję takie kwestie jak, między innymi, datowanie tekstów, ich autorzy, opublikowane edycje, tłumaczenia oraz zachowane manuskrypty. Spośród siedmiu dotychczas rozpoznanych utworów hagiograficznej tradycji adwaita wedanty w Kerali, najstarszym i najpopularniejszym tekstem wydaje się być *Śaṅkarācāryacarita* autorstwa Gowindanathy, datowana na ok. XVII wiek. Obecnie mamy około dwudziestu sześciu zachowanych manuskryptów tej pracy. Większość z nich spisana jest na liściach palmowych, w piśmie malajalam, co wydaje się sugerować, że najprawdopodobniej ich cyrkulacja musiała się ograniczać do regionu Kerali. Zachowane manuskrypty pochodzą z okresu między XVIII a XX wiekiem, najstarsze rękopisy są datowane na koniec XVIII lub początek XIX wieku. Tak jak w przypadku pozostałych wernakularnych hagiografii, większość manuskryptów należała do rodzin braminów nambudiri osiedlonych w środkowej Kerali, a zatem w okolicach miasta Triśśur. Pochodzenie rękopisów zdaje się potwierdzać hermetyczny charakter wernakularnego monastycyzmu tradycji adwaita wedanty w Kerali, który był zastrzeżony jedynie dla członków społeczności nambudirich, oraz wydaje się wskazywać przypuszczalne miejsce narodzin badanej, lokalnej praktyki hagiograficznej – tj. centralna Kerala.

W ostatnim rozdziale rozprawy – rozdziale czwartym – badam literackie kartografie nakreślone przez keralskie narracje hagiograficzne. Tłumaczę i analizuję wybrane fragmenty z poszczególnych wernakularnych hagiografii, które opisują wędrówki protagonistów po regionie Kerali i odnoszą się do konkretnych lokalizacji geograficznych i lokalnych miejsc świętych. Keralscy hagiografowie zaadaptowali tradycyjny indyjski topos podboju czterech

stron świata, wzorując swoje utwory na kanonicznych hagiografiach Śankary. Analogicznie keralska praktyka literacka przesiąknięta jest koncepcją przestrzenności (ang. *spatiality*) – w dużym stopniu jest ona skupiona na miejscu, ruchu w przestrzeni i demarkacji terytorium. Różnica objawia się jednak w obranej perspektywie. Keralska praktyka hagiograficzna przenosi pan-indyjski podbój czterech stron świata przez Śankarę na plan regionu Kerali i wiąże filozofa z tą konkretną lokalną geoprzestrzenią. Stąd też Śankara nie funduje klasztorów na czterech krańcach Półwyspu Indyjskiego, tylko zakłada wszystkie cztery instytucje w mieście Triśśur, w samym sercu Kerali. Tym sposobem, omawiana tradycja literacka wprowadza kluczowe przesunięcie perspektywy – z poziomu makro do poziomu mikro. Region Kerali staje się uniwersum wernakularnej narracji hagiograficznej. Lokalni hagiografowie kształtują terytorium swej opowieści – szkicują lokalne krajobrazy, opisują keralskie klasztory, świątynie, święte brody, miejsca pielgrzymkowe itd. Wydaje się, że miejsca przedstawione w ich utworach są głównym przedmiotem zainteresowania tej literatury – w wyniku tego zabiegu, autorzy kreślą nową konceptualną mapę regionalnej tradycji śankarycznej.

Lokalni hagiografowie kreślą w swoich dziełach rozbudowane literackie mikrokartografie. Projekt literackiego mapowania rozpoczynają od naszkicowania konturów mapy. Stąd utwory zaczynają się zwykle od rozbudowanych opisów naturalnego krajobrazu Kerali - jej rzek, gór, wybrzeża itp. Przedstawione fizyczne cechy terenu są następnie wykorzystywane przez autorów jako referencyjne punkty topograficzne, gdy opisują oni dokładne położenie poszczególnych osad i świątyń. Śledząc trajektorie pielgrzymujących protagonistów obserwujemy, iż stopniowo szkice map narracyjnych stają się coraz bardziej szczegółowe. To właśnie opisane przystanki bohaterów, podczas ich peregrynacji, nadają znaczenie miejscom zaznaczonym w literackiej kartografii tekstów. W trakcie rozwoju fabuły, odbiorca obserwuje przemieszczenia protagonistów w lokalnej geoprzestrzeni, które są powodem pojawiania się kolejnych szczegółowych opisów bramińskich osad i świątyń, klasztorów, świętych brodów itp. Tym samym, wraz z rozwojem narracji, postępuje projekt literackiego mapowania.

Wszystkie badane utwory koncentrują się na poziomie mikro – tj. geoprzestrzeni Kerali. Lokalni hagiografowie przedstawiają w swoich dziełach miejsca kluczowe dla lokalnego monastycyzmu paradygmatu Śankary, nadają im kształt i znaczenie oraz splatają te miejsca w spójną, rozpoznawalną całość. Tym sposobem sprawiają, iż powiązania między opisywanymi lokalizacjami stają się widoczne dla odbiorcy utworu.

Punktem węzłowym (ang. *nodal point*) dla wszystkich hagiografii okazuje się być miasto Triśśur. W tym mieście Śankara osiąga wyzwolenie po śmierci – samadhi (*samādhi*) – w

świątyni Wadakkunnathy według hagiografii Gowindanathy (*Śaṅkarācāryacarita*) i Puruṣottamy Bharatiego (*Kūṣmāṇḍaśaṅkaravijaya*). Epizod ten okazuje się kluczowy dla omawianej praktyki literackiej. Stanowi on bowiem fundament dla lokalnej legendy, zgodnie z którą Śankara założyć miał cztery klasztory w mieście Triśśur, ponieważ wiąże on filozofa z tą konkretną przestrzenią geograficzną. Miasto wydaje się być również centralnym punktem topograficznym w pozostałych tekstach – to w Triśśurze Śankara zakłada klasztory dla swoich czterech uczniów według utworu *Śaṅkarācāryacaritam* pochodzącego z manuskryptu nr B-0059 (184), oraz dzieła *Divākaracarita*; w Triśśurze narrator opowiada o losach Padmapady pewnemu keralskiemu braminowi według hagiografii *Padmapādācāryacarita*; w Triśśurze Śankarabrahmananda zostaje ascetą w Tekke Matham jak podaje tekst *Śaṅkarabrahmānandavilāsam*. To także w Triśśurze hagiografowie dokonują ostatecznego przesunięcia perspektywy – z poziomu mikro do poziomu nano – przedstawiając szczegółowy plan przybytku Wadakkunnathy, w opisie ostatniego hołdu Śankary dla bóstw tej świątyni, w utworach *Śaṅkarācāryacarita* (autorstwa Gowindanathy), *Padmapādācāryacarita* oraz *Kūṣmāṇḍaśaṅkaravijaya*. W efekcie, lokalni hagiografowie ulokowali na literackich mapach, nakreślonych przez ich narracje, cztery klasztory główne wzniesione w Triśśurze, ich filie znajdujące się na terenie całej Kerali, przynależące do nich świątynie, świątynie, z którymi owe instytucje monastyczne miały powiązania rytualistyczne, oraz miejsca powiązane z życiem filozofa, jego rodziny i uczniów.

Podsumowując, w świetle powyższych rozważań, omawiana keralska praktyka hagiograficzna wydaje się być przemyślanym projektem kartograficznym, mającym na celu ulokowanie monastycyzmu reguły Śankary, społeczności braminów nambudiri, na fizycznej mapie Kerali i nadanie mu przestrzennej legitymizacji. Hagiografowie w swoich dziełach, niczym tkacze, posplatali miejsca powiązane z lokalną regułą monastyczną, tworząc tym samym spójną i rozpoznawalną całość. Mapa wernakularnej tradycji śankarycznej, nakreślona przez narrację hagiograficzną, mogła służyć odbiorcom jako narzędzie nawigacji w zawiłej sieci wzajemnie powiązanych instytucji. Ponadto, keralska praktyka literacka przyczyniła się do kulturowego procesu „wytwarzania miejsc” poprzez nadanie znaczeń i funkcji opisywanym punktom topograficznym.